

DE SOEVEREINE REPUBLIEK (1648-1795)

Deel 1: 1648 - 1672

De Soevereine Republiek, de Engelse Oorlogen en het rampjaar

Hoewel de Republiek voor de Vrede van Munster al was uitgeroepen, werd deze nu officieel erkend. Er brak een tijd van welvaart aan. De Fransen bleven echter aanspraak maken op de zuidelijke Nederlanden.

De handel ontwikkelden zich en diverse steden werden rijk en machtig. Ook de kunst en cultuur begon zich te ontwikkelen. Hoewel diverse vredes werden gesloten tussen verscheidene landen onderling, bleven Engeland en Frankrijk dwarsliggen. Engeland in verband met de heerschappij op zee, Frankrijk in verband met hun aanspraak op de zuidelijke Nederlanden. Er braken verscheidene oorlogen uit tussen de Republiek en Engeland, waarin vooral De Ruyter opviel door het winnen van verschillende zeeslagen en het doorstoten tot bijna in Londen.

Ook binnen de Republiek waren er spanningen en tegenstellingen, met name tussen de Staten-Generaal en de Oranjes. Ook het volk raakte ontevreden, gevoed door de afname van de welvaart ten gevolge van de Engelse heerschappij op zee.

In 1672 was er sprake van een regelrechte ramp: Zowel Engeland, Frankrijk, en de Duitse bisdommen Keulen en Munster verklaarden de Republiek de oorlog en al spoedig vielen de Franse legers ons land binnen en bezetten Maastricht en later Utrecht. Eind 1672 trad er al een kentering in: Duitse legers schoten de Republiek te hulp, Drenthe werd bevrijd, Willem III nam deel aan de strijd en probeerde een aantal steden te heroveren. Helaas werden dankzij de vorst ook twee steden achter de waterlinie door de Fransen volkomen uitgemoord.

Klik hier voor een verklaring van de gebruikte pictogrammen.

Verklaring kolom "Regenten": K=Koning, LV=Landvoogd over de Zuidelijke Nederlanden, RP = Raadspensionaris van het gewest Holland, SH=Stadhouder

Jaartal		Regenten				Gebeurtenissen
		K	LV	RP	SH	
1648	30 jan	Frederik Hendrik	Leopold-Willem	Jacob Cats	Willem II	Vrede van Munster: Vrede tussen Spanje en de Republiek: de Republiek der Nederlanden wordt erkend als een soevereine staat. Willem II blijft een tegenstander omdat hij het leger op peil wil houden; dit in tegenstelling tot de Staten van Holland. Opstand van de Fronde in Frankrijk. Franse veldheren stellen zich in dienst van de zuidelijke Nederlanden.
						 De Portugezen veroveren de bezittingen van de WIC in Angola.
	15 mei					Op 30 januari was de ondertekening; op 15 mei de bezwering van de Vrede van Munster. De keizer van Duitsland bevestigt de vrede tussen Spanje en de Republiek.
						 Opvoering van het feestspel "De Leeuwendalers" van Vondel ter ere van de Vrede van Munster. Het nieuwe stadhuis op de Dam in Amsterdam wordt gebouwd olv Jacob van Campen.
	24 okt				De Westfaalse Vrede: De Duitse keizer sluit eveneens vrede met Frankrijk, Zweden en de Duitse vorsten.	
1649					Aartshertog Leopold-Willem van Oostenrijk herovert leper	
	juli				Koning Karel I van Engeland onthoofd. Willem II dringt aan op militaire interventie in Engeland.	

1650			Vredesonderhandelingen Leopold-Willem van Oostenrijk en Gaston van Orléans
			 Descartes, Frans filosoof, †
	mei		Willem II zet Witte de With (koloniën Brazilië) gevangen maar moet hem van de Staten-Generaal weer vrijlaten.
	juni		Conflicten tussen Willem II en de Staten-Generaal.
	juli		Willem II zet tegenstanders uit de Hollandse steden gevangen in slot Loevenstein. Willem Frederik probeert Amsterdam te veroveren maar verdwaalt met zijn leger op de Gooise Heide.
	3 aug		Willem II en Amsterdam leggen het geschil bij. Amsterdam komt aan de eisen van Willem tegemoet.
	6 nov.		Willem II †. Begin 1e stadhoudersloze tijdperk.
	14 nov		Geboorte Willem III.
	> 1650		 Begin van verkenning van de Mississippi
1651	voorjaar		Mary Stewart (Engeland) en de keurvorst van Pruisen oefenen de voogdij uit over Willem III
	maart		Onderhandelingen met Engeland over militaire samenwerking worden afgeblazen uit angst voor een confrontatie met Frankrijk.
	okt		Engeland vaardigt de Navigation Act uit. Dit bevoordeelt de Engelse scheepvaart en legt ernstige beperkingen op aan de overige (en Hollandse) scheepvaart.
	dec		Jacob Cats vertrekt naar Engeland om te bewegen de Navigation Act weer ingetrokken te krijgen. Hij wordt opgevolgd door Adriaan Pauw.
1652			Spaanse troepen heroveren Duinkerken

	feb				De Staten-Generaal laat vloot van 150 oorlogsschepen bouwen.
	6 apr				 Jan van Riebeeck landt op Kaap de Goede Hoop
	mei				 Maarten Tromp raakt slaags met de Engelse admiraal Blake n.a.v. incident: Tromp weigerde op last van de Staten als eerste de vlag te strijken
	6 jul				 Slag bij de Doggersbank: Tromp valt Blake aan bij de Doggersbank. Blake verwoest 12 Hollandse oorlogsschepen. Uitbreken van de Eerste Engelse oorlog.
	aug				 Slag tussen De Ruyter en Sir Ayscue in het Kanaal. Tromp wordt vervangen door Witte de With.
	okt				 Zeeslag bij Kentisch Knock tussen De Ruyter & De With en Blake. De Ruyter & De With lijden verliezen en Tromp keert terug.
1653					Oliver Cromwell wordt Lord-Protector in Engeland en krijgt daarmee alle macht.
	feb				 Maarten Tromp verliest 3-daagse zeeslag met Blake maar behoudt de vloot door een meesterlijke terugtocht. Engeland beheerst nu de wereldzeeën.
					De scheepvaart loopt terug en daarmee de economie. Er ontstaat werkloosheid. Daardoor ontstaan er oranjebewegingen.
					 Geboorte Corelli, Italiaans componist (? in 1713) en Pachelbel, componist (? in 1706)
	30 jun				Johan de Witt wordt raadspensionaris.
	aug				Tromp probeert tevergeefs Engelse blokkade voor Hollandse kust te doorbreken. Tromp ? Nederlandse afvaardiging gaat naar Engeland om te onderhandelen.
1654					Condé (Spaanse legeraanvoerder) lijdt nederlaag bij Atrecht
					 De Spanjaarden nemen de Hollandse kolonie op Tobago in. Dit wordt daarna opnieuw gekoloniseerd door de Zeeuwen.
	jan				 De Portugezen veroveren de bezittingen van de WIC in Brazilië.
	april				Er wordt uiteindelijk vrede gesloten door een delegatie olv van Beverninck met Cromwell in Engeland
	4 mei				Acte van Seclusie: Staten van Holland besluiten vanaf nu geen Oranje tot stadhouder te kiezen.
	15 mei				Vrede van Westminster: De Navigation Act blijft gehandhaafd maar de Hollandse schepen krijgen privileges.
	okt				Einde van de eerste Engelse Oorlog.
					Willem III (minderjarig) in Overijssel tot stadhouder gekozen.
1655					 In Groningen breken twisten uit tussen de stad en het platteland (de Ommelanden). Dit wordt enigszins gesust door Frederik Hendrik en Johan de Witt.

			Willem III	Begin van de Noordse Oorlog (1655-1660) tussen Zweden en Polen & Denemarken. Frankrijk neemt gebieden langs de Schelde in Johan de Witt trouwt met Wendela Becker, nicht Amsterdamse burgemeester. Hij kan daardoor rekenen op de steun van de stad Amsterdam.
1656		Don Juan van Oostenrijk	Willem III	Don Juan van Oostenrijk neemt de landvoogdij van de zuidelijke Nederlanden over van Leopold-Willem
	juli			 Rembrandt van Rijn failliet verklaard.
1657	jun	Diverse gouverneurs wisselen elkaar af	Willem Frederik	Christiaan Huygens krijgt octrooi op een door hem ontwikkeld slingeruurwerk.
	1 okt			Verdrag van Raalte: Drost van Twente wordt afgezet. Benoeming Willem III tot stadhouder wordt ingetrokken.
	dec			 Publieke veiling boedel Rembrandt van Rijn.
1658		Diverse gouverneurs wisselen elkaar af	Willem Frederik	 Slag in de duinen: Fransen veroveren steden in Vlaanderen (Veurne, Diksmuiden, Grevelingen, Ieper en Ninove). De Engelsen veroveren Duinkerke. Don Juan van Oostenrijk wordt teruggeroepen nav nederlaag Duinkerke. Oliver Cromwell †
				Vrede van Roskilde: Koning Karel X (Zweden) forceert een vrede met Denemarken maar krijgt de controle over de Sont.
1659		Diverse gouverneurs wisselen elkaar af	Willem Frederik	 Zeeslag in de Sont: Van Wassenaar-Obdam & Witte de With (?) verslaan de Zweden.
				 Haags Concert: Problemen bij de Sont worden geregeld tussen Frankrijk, Engeland en de Republiek. De Ruyter helpt de Denen tegen de Zweden en verjaagt deze van Fünen
	voorjaar			Het VOC-schip De Avondster zinkt in de baai van Srilanka
	mei			 In Groningen laaien de twisten de stad en het platteland weer op.
	7 nov			In Naarden wordt het Turfacijns ingevoerd. Opstanden breken uit.
1660		Diverse gouverneurs wisselen elkaar af	Willem Frederik	Vrede van de Pyreneeën tussen Spanje en Frankrijk. Voormalig Spaanse gebieden in de Nederlanden (waaronder een deel van Artois en Grevelingen) gaan over in Franse handen.
				 Huis van Rembrandt van Rijn verkocht.
				 Electrificeermachine uitgevonden door Otto van Guericke
				Karel X †
				Vrede te Kopenhagen tussen Denen en Zweden. De Ruyter in de Deense adelstand verheven.
1661		Diverse gouverneurs wisselen elkaar af	Willem Frederik	Restauratie der Stuarts in Engeland. Acte van Seclusie wordt ingetrokken. De Staten van Holland stellen zich garant voor de opvoeding van de Oranjes. Karel II wordt koning van Engeland.
				 Vrede tussen De Republiek en Portugal in Den Haag. De Nederlanden verliezen aanspraak op Brazilië, Portugal betaalt WIC onkostenvergoeding.

					Mary Stuart †. Amalia van Solms neemt voogdij Willem III over.
1662	22 apr				Verbond tussen de Republiek en Frankrijk (koning Lodewijk XIV, de Zonnekoning) Johan de Witt wil barriere van vestingsteden in zuidelijke Nederlanden.
	14 sept				Vriendschapsverdrag met Engeland. Conflicten tussen het WIC en de Africa Company worden niet opgelost.
	.				Duinkerken wordt door de Engelsen aan Frankrijk verkocht.
	7 nov			 Rembrandt van Rijn schildert De Staalmeesters	
1663				 De Engelsman Holmes verovert in West-Afrika een aantal slavenstations van de Hollanders. Nieuw Engeland (Amerika) wordt door de Engelsen verovert.	
1664				 Pieter Stuyvesant (Gouverneur Nieuw Engeland) capituleert en moet Nieuw Amsterdam aan de Engelsen afstaan. Dit komt ten goede aan de hertog van York - vandaan de naam New York. Michiel de Ruyter herovert Afrikaanse bezittingen op de Engelsen. Frankrijk verhoogt invoerrechten.	
					Willem Frederik †. Wordt opgevolgd door Hendrik Casimir II
1665	4 mrt				Engeland verklaart de oorlog aan de Republiek: Het begin van de 2e Engelse Oorlog. Frankrijk steunt de Republiek niet, ondanks verbond in 1662
					Philips IV (Spanje) †. Wordt opgevolgd door Karel II (1665-1700)
	3 jun			 Zeeslag bij Lowestoft: Van Wassenaar-Obdam (?) en Cortenaer (?) tegen de Hertog van York. Jan Evertsen en Cornelis Tromp dekken de terugtocht.	
					Bernhard van Galen (bisschop van Munster) valt oostelijk Nederland binnen en bezet Overijssel tot aan de IJssel. O.a. Enschede, Oldenzaal, Borculo en Lochem worden ingenomen.
				 Uitbreken van de pest in Londen	
	eind				Lodewijk XIV stuurt op verzoek van Van Beuningen (Amsterdams regent) Franse legers maar die blijven voor de IJssel liggen. Troepen van de Republiek heroveren Overijssel en vallen Munster binnen.
1666					Vrede van Kleef: Bernhard van Galen ziet af van zijn aanspraken. De legers van de Republiek trekken zich terug.
					Amalia van Solms geeft voogdij Willem III over aan Staten van Holland. Willem III wordt kind van de Staat. Geboorte Valentijn (later als dominee in dienst VOC) in Dordrecht
	juni			 Vierdaagse Zeeslag bij North Foreland olv. Adriaan de Ruyter. Hij wint.	
	4 aug			 Tweedaagse Zeeslag bij Duinkerken. Cornelis Tromp achtervolgt de Engelse vloot en veroorzaakt daardoor problemen voor De Ruyter.	
					Tromp wordt ontslagen. Engelse oorlogsvloot vaart langs de kust en gaat bij Terschelling tijdelijk aan land.
				 Pestepidemie in Londen. Grote brand van Londen.	

Hendrik Casimir II

Tweede Engelse oorlog

1667			 Frankrijk verhoogt zijn invoerrechten opnieuw.
			 Devolutie-oorlog: Franse troepen vechten tegen Spanjaarden in de zuidelijke Nederlanden, die de Spaanse gebieden niet op willen geven..
	april		Begin vredesonderhandelingen in Breda tussen Engeland en de Republiek.
	mei		Lodewijk XIV (Frankrijk) eist zuidelijke Nederlanden van Spanje op. De jurist Stockman weerlegt dit. Lodewijk trekt met Turenne ten strijde.
	juni		 De Ruyter vaart de Theems op en verslaat de Engelse vloot. Hij vaart niet door tot Londen.
	31 jul		De Vrede van Breda: Engeland houdt New York maar de Republiek krijgt Suriname,
			 Cornelis Speelman verovert Makassar. De VOC vestigt daar haar handelsmonopolie en versterkt haar gezag in Bantam en Semarang.
			Het Eeuwig Delict: De Staten van Holland schaffen het stadhouderschap voor altijd af. Voorgedragen door Caspar Fagel en Gilles Valckenier. Wordt niet door alle gewesten ondersteund.
			 Dr. John Blaeu publiceert zijn Blaeu-atlas in Amsterdam
1668			Willem III laat zich installeren als 1e Edele van Zeeland
	jan		Triple Alliantie tussen Engeland, Zweden en de Republiek dwingt vrede tussen Frankrijk en Spanje af.
	mei		Vrede van Aken: Frankrijk (Lodewijk XIV) en de Republiek komen overeen dat Lodewijk de door hem veroverde gebieden in de zuidelijke Nederlanden mag behouden.
1669			De laatste van de Hanzedagen. Dit is het einde van het Hanzeverbond.
	1 feb		Lodewijk beperkt de godsdienstrechten in Frankrijk. Daardoor beginnen de Hugenoten naar de zuidelijke Nederlanden te emigreren.
	4 okt		 Rembrandt van Rijn †
1670			Acte van Harmonie: Gewesten Zeeland, Groningen en Friesland onderschrijven het Eeuwig Delict.
	7 nov		Geheim verdrag van Dover tussen Engeland (Karel II) en Frankrijk (Lodewijk XIV): Beide landen steunen elkaar om de zuidelijke Nederlanden binnen te vallen en gebieden op te eisen.
1671	1 nov		Geheim verdrag tussen Oostenrijk en Frankrijk: Oostenrijk zal zich neutraal opstellen bij een Franse inval in de Republiek. Keizer Leopold I van Duitsland stelt zich neutraal op.
			De Republiek en Frankrijk hebben onenigheden omtrent invoerrechten en tarieven
	11 nov		Er wordt een invoerverbod afgekondigd voor Franse producten
			Johan de Witt krijgt bij toeval een afschrift van het <i>Geheime verdrag van Dover</i> in handen.
	dec		De Republiek sluit een verdrag met Spanje, waarin beide landen beloven elkaar te steunen bij een inval.
1672	feb		Willem III benoemd tot kapitein-generaal voor één veldtocht. Witte de With krijgt van Willem III het opperbevel voor één veldtocht.
	maart		 Engeland verklaart de oorlog aan de Republiek

april				Frankrijk, Munster en Keulen verklaren de oorlog aan de Republiek
mei				Het Franse leger trekt olv Luxembourg, Condé en Turenne via de Maas de zuidelijke Nederlanden binnen
jun				Maastricht wordt ingenomen.
7 jun				 De Ruyter verslaat de Frans-Engelse vloot bij Solebay.
9 jun				Bernhard van Galen belegert Groningen. Door de vele beschietingen krijgt hij de bijnaam Bommen Berend.
				Amersfoort wordt ingenomen door de Fransen
12 jun				Franse legers trekken bij Tolhuis op een doorwaadbare plaats de Rijn over. Willem III trekt zich terug achter de waterlinie.
21 jun				Lodewijk XIV neemt Utrecht in. Harde onderhandelingen met Staten-Generaal Achterhoek, Overijssel en Drenthe bezet door troepen uit Keulen en Munster
				De Witt ernstig gewond door aanslag van oranje-gezinden.
2 jul				Gewest Zeeland benoemt Willem III tot stadhouder. Andere gewesten volgen. Einde van eerste stadhouderloze tijdperk.
8 jul				Staten-Generaal benoemt Willem III tot Kaptein Generaal en Admiraal. Het Eeuwig Delict is hiermee verleden tijd.
				Willem III & Staten-Generaal komen niet tegemoet aan Franse vredesvoorwaarden. Leger wordt versterkt.
				Lodewijk keert terug naar Frankrijk en geeft bevel aan Luxembourg
4 aug				De Witt treedt terug en wordt lid van de Hoge Raad. Caspar Fagel wordt raadpensionaris.
				De Ruyter verijdelt landingspoging van Engelsen bij Kijkduin
20 aug				Johan en Cornelis de Witt †. Beiden gelynched bij de Gevangenpoort in Den Haag door een woedende menigte.
28 aug				Bommen Berend geeft beleg van Groningen op.
sept				Legers uit Brandenburg en van keizer Leopold I (langs de Rijn) dwingen deel Franse leger (Turenne) terug. Zuidelijke Nederlanden levert hulpstroepen voor de Republiek.
okt				Willem III probeert tevergeefs Naarden en Woerden te heroveren.
dec				Willem III trekt naar het zuiden en ontzet Maastricht. Een leger uit Groningen herovert Coevorden en dwingt de bisschop van Munster om Drenthe te verlaten.
				Deel van Franse leger olv Luxembourg rukt dankzij de vorst over de bevroren waterlinie op naar Holland en moordt Zwammerdam en Bodegraven uit. Na het invallen van de dooi trekt hij zich terug.

Laatste update 14/5 2013

